

TALVISODAN MUISTOJA

Hevoskolonnan tuho

Luut löytyivät 66 vuotta myöhemmin

Tammikuun 3. päivänä 1940 alkoi Ilomantsin Käenkosken vartiolta luutnantti Walter Svahnin johtama partioetki, joka suuntautui ensin Silvenvaaran kautta Haravasuon laidassa sijaitsevalle Kaukasyhtiön metsäkämpälle. Sieltä matka jatkui seuraavana aamuna Pitkäkosken kämpän kautta Pyöreä- ja Kaitakelsimän välillä olevan Vajeuksen salmeen, ja siitä Kaitalammen pohjoispuolitse Korkeankankaan kautta Raiskioon lähelle Hattuvaaran tietä.

Kuusimiehin partio kuuli jo tietä lähestyessään ainakin kahden raskaan kuorma-auton ajavan Korentovaaraa kohti, ja aseisiin asettauduttaessa nähtiin kolmen auton ajavan kirkonkylälle päin.

- Oltuamme asemassa korkeintaan viisi minuuttia, ilmoitti partiomies Huovinen, joka oli asemasuojakseen valinnut aivan raviojan vieressä olevan puun latvuksen, että Korentovaarasta päin oli tulossa hevosiä, kirjoittaa Svahn raportissaan.

Lähemmässä tarkastelussa selvisi, että kysymyksessä oli kuormastokolonna, jonka lastina oli heiniä. Hevosiä oli noin 30.

- Kuormastokolonna seurasi muutamia irrallaan olevia ratsuhevosiä siellä täällä kolonnassa. Ratsumiehet olivat todennäköisesti mukavustoyttä sijoittuneet kuormastorekiin, arvelee Svahn.

Partio avasi tulen, kun ensimmäiset hevoset olivat päässet noin 15 metrin päähän asemalinjan keskimmäisestä miehestä.

- Seurasi yleistä pikatul-ta noin 10 minuutin ajan,

Parissavaaran rinnettä laikutettaessa löytyi sammalen alta muun muassa hevosen luita. Tutkija Kaarlo Nygrén arveli osan luista olevan peräisin kolonnasta, jota hänen isänsä oli ollut tammikuun 4. päivänä vuonna 1940 tuhoamassa.

jolloin tieaukko kohdaltamme täyttyi kaatuneista hevosista ja miehistä. Tällöin alkoi Korentovaaran puolelta, kuormaston loppupäästä asemiamme vastaan kiivas tuli.

Varttitunnin taistelun jälkeen partio alkoi perääntyä, mutta ehti ennen lähtöään laskea, että kahakan keskeisen mäentöyrän ympärille oli kaatunut kahdeksan hevosta ja viisi vihollista.

- Päästyämme perääntymises-sämme noin puolen kilometrin

päähän asemistamme, alkoi vihollisen puolelta takaamme kuulua kovaa koneellisten tuliaseiden ammusta, joka jatkui noin puoleltoista tunnin ajan. Jos partiollamme olisi ollut edes yksikin koneellinen tuliase, olisi hevoskolonna tullut tuhotuksi kokonaisuudessaan, raportoi luutnantti Walter Svahn. Paluumatkallaan partio tapasi Silvenvaaran talossa XIII/KT-Pr:n ensimmäisestä komppaniasta lähetetyt

15-miehisen partion. Kersantti Olli Partasen johtama partio oli menossa tiedustelu- ja häirintätehtäviin Korentovaaran ja Koivuvaaran välisen tien varteen ja palasi menestyksekkäältä sissiretkeltään tammikuun 7. päivänä.

Terveisiä talvisodasta

Vuoden 2006 kesällä Parissavaaran Hattuvaaran puoleisella rinteellä hakattiin metsää ja

aluetta laikutettaessa alkoi sammalen alta löytyä luita sekä monenmoista ruostunutta roinaa. Alueen asukkaat ja paikalla aikaisemmin erilaisia savottatöitä tehneet ovat tienneetkin mullan alla olevan maatumassa hevosten luita. Koska heräsi epäily, että löydöksiä joukossa olisi myös kaatuneiden puna-armeijan sotilaiden luita, Ilomantsin sotahistorian työryhmän puheenjohtaja Kaarlo Nygrén keräsi avustajiensa kanssa muutama laatikollisen näytteitä. Lajitelmasta tunnistettiin vain hevosen, lampaan ja naudan luita.

- Luiden löytöpaikalla on sijainnut Parissavaarassa majailleiden puna-armeijan sotilaiden keittiöalue eli töpinä, päätteli Nygrén. Kaarlon isä Otto oli yksi yllä kerrotun Svahnin partion miehistä. Otto Nygrén oli ennen tien varresta irtautumistaan käynyt lopettamassa kituvat eläimet.

- Ilman muuta ne hevoset on kuskattu Parissavaaraan ravinnoksi. Isä muisti vielä viimeisinä elinvuosinaan, kuinka pahaa hänelle teki niiden viattomien eläinten tuskanhuudot, kertoo Kaarlo Nygrén.

ARMAS HÄRKÖNEN

Lähde: E.W. Kukkonen: *Tolvajärven ja Ilomantsin taistelu vuosina 1939 – 1940, "Riistaviedeltä rintamalle" – kirja, Viljo Holopainen sekä kirjoittajan oma aineisto.*

Hävittäjiä maalla ja ilmassa

Vuodenvaihteessa 1940 oli Osasto A saanut käskyn hoes-taa sissitoimintaansa. Erillinen pataljoona 112 ja Polkupyöräpataljoona 7 alkoivat pitää päätukikohtanaan Haapovaa-
raa, josta käsin ne vuorotellen toimivat neuvostojoukkojen selustassa Oinassalmi

- Kuolismaa tiellä. Erillinen Pataljoona 11 kolmannesta komppaniasta muodostettiin puolestaan sissikomppania. Komppanian ensimmäinen vakavampi partioyritys suoritettiin kahden joukkueen voimin tammikuun 5. päivänä Karpanjärven Kääntämänsalmen kautta Hako-ojalle. Mainittakoon, että partio-toiminta ei alkuun tuottanut aivan toivottua tulosta, koska paksu ja upottava lumikerros hidasti liikkumista. Vihollinen veti myös verraten nopeasti huomattavia joukkoja sisse-jä vastaan ja rakensi varsin tehokkaita hälytys- ja estelaitteita teitten varsille.

Kello 21 kuitenkin ilmoitettiin, että vänrikki Rähän johtama partio oli käynyt Hako-ojassa, ja ampunut pihalle seitsemän miestä ja tupiin vielä lisää.

Myös saunasta ulos syöksyviä vihollisia oli tulitettu.

- Konekivääristä otettiin lukko mukaan. Paluumatkalla käytiin Möhkön - Viinivaaran tien varressa. Tietä ei oltu liikennöity moottoriajoneuvoilla, luki raportissa.

Tammikuun 6. päivänä vihollinen teki Oinassalmella lento-hyökkäyksen tien suunnassa. Koneet pudottelivat pommeja ja ampuivat konekivääreillä. Puolustajista kaatui yksi ja kaksi haavoitui. Tapaus liittyyneen puolen päivän aikoihin idästä Möhkön - Kuuksen-vaaran yli lentäneisiin 11 viholliskoneeseen. Havaituista koneista ainakin kolme oli hävittäjiä ja loput todennäköisesti tiedustelukoneita.

Sormusmetallia taivaalta

Hyökkäyksessä putosi Ilmavoimien Esikunnan Neuvostoliiton konetappioita käsittelevän luettelon mukaan tyypiltään tuntematon viholliskone linjojen väliin. Pudottajaksi merkittiin "it + joukot". Varsi-

naisia ilmatorjuntayksiköitä ei alueella ollut, joten ilmeisesti asia liittyy Kenttätiedustelu-pataljoonan 5. pataljoonan kaistalla tehtyyn rynnäköintiin.

Ilmavoimien esikunnan kirjauksen mukaan kone putosi linjojen väliin ja paloi. Niillä main "linjojen väli" tarkoittaa järven jäätä. Harrastajasukeltajat ovat tehneet sukelluksia alueella.

Kaikkein todennäköisintä on, että sormustehtailijoiden tuotannolta säilyneille lentokoneenosille on käynyt samoin kuin Oinassalmella tuhotuille panssarivaunuillekin - hyökkääjät ovat vieneet ne rauhan-teen jälkeen mennessään. Ja vielä esimerkki sissiemme salakielisanoman "käännöksestä" tammikuun 6. päivästä: "PPP 7 edennyt Möhköön etelästä kolmin joukkuein ja joutunut taisteluun vihollisen kanssa, jolla varmistusosastoja. Kymmenen hyökkäysvaunua käynnissä Möhkössä. Rajavaarassa tuhottiin yli kymmenen vihollista. Tulitettiin vielä tykistöä Rajavaaran eteläpuolella. Yksi kaatunut. Palelumisia 40. Viljanen."

Joukkojen järjestelyä

Tammikuun 12. päivänä 1940 suoritettiin Ilomantsin rintamalla muutamia joukkojen järjestelyä. Karpanjärven-Oinassalmen-Petkeljärven puolustuksesta vastannut V/KT-Pr siirrettiin etulinjasta Ilomantsin kirkonkylälle ja tilalle tulivat XII/KT-Pr ja Osasto Julkunen. XIII/KT-Pr:lle alistettu XII/KT-Pr ensimmäinen komppania irrotettiin Kallioniemen lohkolta ja siirrettiin Oinassalmelle. Sotatieteen laitoksen vuonna 1978 kustantama "Talvisodan historia 3" kertoo, että samana päivänä noin pataljoonan vahvuinen neuvostoliittolainen osasto hyökkäsi tykistön tukemana Sotkasenvaarassa olevaa suomalaisten sissitukikohtaa vastaan, mutta hyökkäys torjuttiin.

- Sotkasenvaaran ja Rajavaaran välillä yritti vihollinen keskijöllä hyökätä etelään, mutta lyötiin takaisin Rajavaaraan tykistön tukemana. Kentälle jäi ainakin 19 vihollista. Omia kaatuneita yksi, haavoittuneita kahdeksan, vaikeasti kolme, ilmoitti everstiluutnantti Viljanen.

Seuraavasta päivästä alkaen neuvostotykistö aika-ajoin tulitti Sotkasenvaaraa häiriten suomalaisten toimintaa.

"Kentälle jäi ainakin 19 vihollista."

Tammikuun 14. päivänä Osasto A:n jalkaväkijoukoista muodostettiin Jalkaväkirykmentti 41. Esimerkiksi Kallioniemessä taistelleen XIII/KT-Pr tunnus oli tämän jälkeen III/JR 41. Tosin osaston omassa "kirjanpidossa" muutos näkyy vasta tammikuun 21. päivän kohdalla. Vihollisen toiminta Lutikkavaaran ympäristössä vilkastui. Tiellä oli nähty yli kymmenen kuorma-auton kolonna sekä jalkaväkeä hiihtämässä. Tykkejä alueella laskettiin olevan 3 – 4 ja hyökkäysvaunuja havaittiin kolme kappaletta.

ARMAS HÄRKÖNEN

Lähde: Sotatieteen laitos 1978: *Talvisodan historia 3, sekä Ilomantsin sotahistorian työryhmän Internetsivut, Viljo Vestmanin kooste.*